

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

*Торкатюк В. І., Ряб'єв А. А., Ван Чжизян, Євтушенко М. В., Чен Хуайген,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Останнім часом розвиток підприємницької діяльності в Україні все частіше пов'язаний із забезпеченням необхідних обсягів інвестицій у реальний сектор економіки. Для умов раціонального використання інвестицій в економічній науці й практиці застосовується категорія інвестиційного клімату. У зв'язку із цим цілком закономірним явищем є інтерес, що збільшується, суб'єктів інвестиційної діяльності, насамперед інвесторів, до існуючих методів оцінки інвестиційного клімату країни та її регіонів. Тут слід зазначити, що оскільки для українських регіонів сьогодні характерна значна регіональна диференціація соціально-економічних умов, то, на наш погляд, вірніше говорити про оцінку інвестиційної привабливості регіонів, а не інвестиційної привабливості країни в цілому.

Перший підхід заснований на виявленні якогось основного фактору, характеристики, наявності якої однозначним образом визначає інвестиційну привабливість регіону. Наприклад, в деяких дослідженнях основним фактором є «ринкова реакція регіонів. Припускається, що позитивна ринкова реакція означає активне формування передумов для оздоровлення інвестиційного клімату. Навпаки, слабка ринкова реакція є причиною пригніченості інвестиційних мотивацій у досить тривалій перспективі. У даному підході всі показники приводяться до єдиного вигляду таким чином: частка у відповідному вигляді загальнодержавного потенціалу й відносне відхилення від загальнодержавного рівня ризику. Отримана в результаті інтегральна оцінка інвестиційного клімату регіону дозволяє визначити його інтегральний рейтинг, що розраховується як середньозважена по експертним вагам величина зі значень місця регіону по складових інтегрального рейтингу. Однак у даній методиці теж є свої недоліки. Використання експертних оцінок може викликати високу ймовірність неточності оцінки інвестиційного клімату. Перевагою даного підходу є всебічний розгляд інвестиційного клімату, мінімально необхідний набір статистичних показників.

Також до числа таких індикативних показників відносять динаміку валового внутрішнього продукту, національного доходу й обсягів виробництва промислової продукції; стан законодавчого регулювання в сфері капіталовкладень; розвиток інвестиційних ринків. Даний підхід відрізняється порівняльною простотою аналізу й розрахунків. Він універсальний і його можна використати для дослідження інвестиційної привабливості господарських систем різного рівня. У той же час цей підхід ігнорує об'єктивні зв'язки фактору інвестицій з іншими ресурсними факторами розвитку регіонів України.

Другий підхід спирається на облік цілого ряду всіляких факторів, які, з погляду свого впливу на інвестиційну привабливість регіону, вважаються рівноцінними. Причому кожен фактор характеризується певним набором показників. Тут розглядається характеристика економічного потенціалу; загальні умови господарювання; розвиненість ринкової інфраструктури; політичні фактори; соціальні й соціокультурні; організаційно-правові; фінансові та інші. На наш погляд, даний підхід має ряд переваг. Він дозволяє зробити висновки про інвестиційні перспективи розвитку регіонів; дозволяє визначити ступінь реалізації їхньої інвестиційної привабливості; дозволяє оцінити більшість показників статистичними методами; дає можливість обґрунтування ймовірності отриманих результатів - застосування критерію ступеня тісноти кореляційного зв'язку між розглянутими категоріями. Однак, на наш погляд, існують і певні недоліки, основним з яких є «непрозорість» методики виділення факторних ознак інвестиційної привабливості.

Прихильники *третього підходу* також аналізують широкий набір факторів, однак інвестиційна привабливість регіону в цьому випадку розглядається як агрегований показник, що визначається двома характеристиками: інвестиційним потенціалом та інвестиційним ризиком. Найбільш відомою в цьому випадку є методика, розроблена аналітиками рейтингового агентства «Експерт» (методика економічного щотижневика «Експерт»). Сукупний потенціал регіону, на їхню думку, містить у собі: ресурсно-сировинний, виробничий, споживчий, інфраструктурний, інноваційний, трудовий, інституціональний і фінансовий. Сукупний ризик регіону розраховується з урахуванням: політичних, економічних, соціальних, кримінальних, екологічних, фінансових, законодавчих ризиків. Основними перевагами розглянутого підходу є наступні: його неупередженість; значущість факторів, що визначають інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик; доступність та інтерпретованість кінцевих результатів для іноземних інвесторів, у зв'язку з тим, що методика належить до основного напрямку загальноприйнятої у світовій практиці системи моніторингу й оцінки. Проте, методика має ряд недоліків: відсутність взаємозв'язку інвестиційної привабливості та інвестиційної активності; суб'єктивність думки експертів і відсутність ясності методики оцінки інвестиційного потенціалу й ризиків при зведенні в інтегральний показник. Таким чином, усі вищенаведені підходи мають ряд недоліків, що потребує використання принципово нового підходу до аналізу інвестиційної привабливості регіонів України та їхньої інвестиційної активності. Одним із таких підходів є когнітивний підхід до аналізу складних ситуацій. Необхідність його застосування з метою дослідження інвестиційної привабливості регіону, а також оцінки й моделювання його інвестиційної активності, обумовлена тим, що регіон – це складна слабкоструктурована система, яка характеризується розгалуженою сукупністю суб'єктів господарювання й відносин між ними.